

דף נוהל			
נוהל טיפול בחיות בר מוברחות בגבולות ישראל			
מחלקת יבוא-יצוא בשירותים הווטרינריים ורשות הטבע והגנים			
תאריך עדכון:	מס' מהדורה:	תאריך מהדורה ראשונה:	מס' עמודים:
	01		

מטרת הנוהל:

הסדרת שיתוף הפעולה בין רשות הטבע והגנים (להלן: **רט"ג**) והשירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ופיתוח הכפר (להלן: **השו"ט**) בטיפול בחיות בר שנתפסו במהלך ניסיון הברחה בגבולות ישראל. זאת בכפוף לבחינת חלופות מתאימות וקיומם של משאבים ואמצעים לכך.

אפיון הנוהל ורקע נורמטיבי:

מדינת ישראל מתמודדת עם הברחות של בעלי חיים ובהם חיות בר לתוך גבולותיה, תוך סיכון בריאות הציבור וחשיפתו למחלות בעלי חיים וכן סיכון להתפשטות מחלות בעלי חיים ופגיעה בבריאותם וברווחתם של בעלי חיים בישראל וכן סיכון המערכת האקולוגית המקומית ואף פגיעה בשמירת טבע עולמית. החזקה בהסגר של בעלי חיים מוברחים שנתפסו כרוכה בהקצאת משאבים בלתי מבטלים, הן בשל כמות בעלי החיים, מינם וסוגם והן בשל משך תקופת ההסגר הנדרשת לצורך אבחון ושליטת מחלות בבעלי חיים שאין לגביהם כל מידע וטרינרי.

בנוסף, החזקה בשביה בתנאי הסגר של חיות בר ובעלי חיים שהם ערכי טבע מוגנים יוצרת עקה ופגיעה ברווחתן, כאשר עדיין קיים חשש לחדירה של מחוללי מחלות וטפילים לתוך ישראל. על כן, ניתנת עדיפות ברורה להחזרתם של חיות בר ולא בעלי חיים שהם ערכי טבע מוגנים שהוברחו לארץ מוצאן או במקרים מסוימים למדינה אחרת המוכנה לקלוט אותם, כאשר הדבר אפשרי, או להמתנתם כאשר ההחזרה או העברה אינה אפשרית.

בהתאם לפקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש] התשמ"ה – 1985 (**להלן – הפקודה**) מוקנות לשו"ט סמכויות נרחבות לפיקוח ומניעת הפצת מחלות בעלי חיים באדם ובחי במטרה להגן על בריאות הציבור ובריאות בעלי החיים בישראל.

"בעל חיים" לפי הפקודה הינו מבעלי החיים המנויים בתוספת הראשונה לפקודה, וכוללים חיות בר ממחלקת היונקים, הזוחלים והדו-חיים, וכן ציפורים, דגים, רכיכות, סרטנאים, צורבניים וקווצי עור.

סעיפים 4 ו-5 לפקודה מחייבים הודעה לרופא וטרינר ממשלתי על כל בעל חיים נגוע או חשוד כנגוע במחלה ועל החזקתו בנפרד בבידוד מבעלי חיים אחרים עד למתן הוראות הרופא הווטרינר הממשלתי ונקיטת האמצעים הנחוצים כדי לוודא הימצאות מחלה וטיבה.

יבוא בעלי חיים למדינת ישראל מוסדר בהוראות תקנות מחלות

בעלי חיים (יבוא בעלי חיים), תשל"ד – 1974 (**להלן – תקנות היבוא**). מכוח תקנות הייבוא נתונות למנהל השו"ט או למי שהוא הסמך סמכויות נרחבות לעניין בעלי חיים המיובאים לישראל. בהתאם לתקנות אלה אסור לייבא בעלי חיים לישראל אלא לפי רישיון בכתב מאת מנהל השו"ט ובהתאם לתנאי הרישיון (תקנה 2). עוד נדרשת חובת הודעה מוקדמת לרופא וטרינר ממשלתי טרם הייבוא (תקנה 4). הכנסת בעלי חיים לישראל כפופה גם לבדיקה של רופא וטרינר ממשלתי בנמל יבוא ולרוב בתקופת ההסגר, בהתאם לקבוע ברישיון הייבוא.

בהתאם לתקנה 8 לתקנות היבוא מוסמך רופא וטרינר ממשלתי או מנהל השו"ט להורות על העברת בעל חיים להסגר, כאשר בעל החיים יובא לפי רישיון אך לא התמלאו כל תנאי הרישיון או התנאים הקבועים בתקנה 6 לתקנות הייבוא. לעומת זאת, כאשר בעל חיים הובא לישראל שלא בהתאם לתקנות הייבוא, מוסמך מנהל השו"ט להורות על החזרתו לחו"ל או להורות על השמדתו.

יצוין כי לפי סעיף 30א. לפקודה, הבאה או גרם הבאה של בעלי חיים, גוויותיהם וכל תוצרת בעלי חיים מאזור יו"ש (שלא גודלו או יוצרו כדין בישובים הנתונים לפיקוח מנהל השו"ט) ומשטחי הרש"פ, דינם כייבוא ועל כן, חייבים בהיתר יבוא כדין.

בהתאם לחוק הגנת חיית הבר, תשט"ו – 1955 (**להלן – חוק הגנת חיית הבר**), "חיית בר" היא יונק, עוף, זוחל או דו חיים, או כל חלק ממנו, או תולדה שלו, שמקורו בשטח המדינה או מחוצה לו, שאין טבעו לחיות במחיצתו של אדם.

בהתאם לסעיף 8 לחוק הגנת חיית הבר, אין לסחור בחיית בר ללא היתר סחר כללי או מיוחד מאת מנכ"ל הרט"ג. לפי חוק זה "סחר" כולל גם יבוא.

לפי סעיף 11(ג) לחוק הגנת חיית הבר רשאי פקח לתפוס ולהחרים חיית בר שמוחזקת ללא היתר ולהשמידה, אם אינה בחיים או אם אין סיכוי להתפתחותה הטבעית. בנוסף, בהתאם להוראות ס' 3 לחוק הגנת חיית הבר מנכ"ל הרשות הנפיק היתר צידה כללי לפקחי רט"ג לצורך השמדת חיית בר מוגנת – בהתאם לתכליות הקבועות בסעיף זה.

רוב חיות הבר הוכרזו כערכי טבע מוגנים לפי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998 (**להלן – חוק גנים לאומיים**). לפי סעיף 33(ד) לחוק גנים לאומיים, לא יסחר אדם בערך טבע מוגן, אלא על פי היתר כללי או מיוחד מאת מנכ"ל רט"ג ולא יחזיק אדם בערך טבע מוגן, אלא על פי היתר כאמור או אם רכש את ערך הטבע מבעל היתר סחר באותו ערך טבע מוגן. הגדרת "סחר" בחוק גנים לאומיים כוללת גם יבוא.

סעיף 59 (ד) לחוק גנים לאומיים, מסמיק את פקחי רט"ג להשיב

ערכי טבע תפוסים לטבע, או להשמידם אם אין סיכוי להמשך התפתחותם הטבעית. כך למשל אם מדובר בחיית בר שעברה תהליך החתמה, פצועה, נכה ועלולה לסבול ואף לא לשרוד בשחרורה לטבע, או שהיא ממין העלול לגרום נזק אקולוגי ו/או לאדם.

יצוין כי הן לפי סעיף 34א לפקודה והן לפי סעיף 12א לחוק הגנת חייית הבר, מי שניתנה לו סמכות לפי חוקים אלה, רשאי בעת הפעלת סמכותו, לשקול שיקולים לצמצום הפגיעה ברווחתם של בעלי חיים, כהגדרתם בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994 (להלן – **חוק צער בעלי חיים**) ולקידום מטרותיו של חוק זה.

לפי חוק צער בעלי חיים בעל חיים הוא בעל חוליות, למעט אדם.

בהתאם לסעיף 2א1 לחוק צער בעלי חיים, בעלים של בעל חיים או המחזיק בו חייבים לספק לו את צרכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו, ואולם מבלי לגרוע מהוראות כל דין, לא יראו בהמתה שבוצעה תוך מניעת סבל מיותר, כהפרת החובה לפי סעיף זה.

אחראים על יישום הנוהל:

- 1) רופא וטרינר ממשלתי ראשי לייבוא-יצוא.
- 2) מנכ"ל רט"ג.
- 3) מנהל תחום חיות בר בשבייה ברט"ג, או מי מטעמו.
- 4) רופאים וטרינרים ממשלתיים בנקודות הביקורת בנמלי הייבוא.
- 5) מפקחים ממשלתיים בנקודות הביקורת בנמלי הייבוא.
- 6) פקחי רט"ג.

קיצורים:

- 1) בע"ח: בעל חיים;
- 2) דוא"ל: דואר אלקטרוני;
- 3) חו"ל: חוץ לארץ;
- 4) רט"ג: רשות הטבע והגנים;
- 5) שו"ט: השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר;
- 6) CITES: אמנה בדבר הסחר הבינלאומי במינים של בע"ח וצמחי בר המצויים בסכנת הכחדה (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora);
- 7) WOHA: הארגון הבין לאומי לבריאות בעלי חיים (World Organization for Animal Health);

חטיבת פיקוח ואכיפה
האגף להגנה על החי והצומח

International Union for the Conservation of Nature :IUCN (8)
האיגוד הבינלאומי לשימור הטבע ומשאבי הטבע.

הגדרות:

1. "אתר האינטרנט של השו"ט": <http://www.moag.gov.il/vet/Pages/default.aspx>
2. "בעל חיים": בע"ח מבעלי החיים המפורטים בתוספת הראשונה לפקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985;
3. "המנהל": מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ופיתוח הכפר או מי שהוסמך על ידו לפי תקנות מחלות בעלי חיים (יבוא בעלי חיים), התשל"ד-1974;
4. "הפקודה": פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985;
5. "מין אקזוטי": מין חיות בר ו/או בעל חיים שהוא ערך טבע מוגן, שמקורו מחוץ למדינת ישראל ושלא קיים בה באופן טבעי;
6. "מין מקומי": מין חיות בר ו/או בעל חיים שהוא ערך טבע מוגן, שקיים בישראל בבר באופן טבעי, בין שמקורו של הפרט בטבע הישראלי ובין מחוצה לו;
7. "רופא וטרינר ממשלתי": מי ששר החקלאות הסמיכו לכך;
8. "רופא וטרינר ראשי יבוא-יצוא": רופא וטרינר ממשלתי המשמש בתפקיד זה בשו"ט;
9. "רישיון יבוא": כהגדרתו בתקנה 2 לתקנות היבוא;
10. "רשות מוסמכת": רשות ממשלתית או רשות המוכרת ע"י גוף ממשלתי במדינת החוץ להנפקת תעודת בריאות;
11. "תעודות בריאות": מסמך רשמי אשר אושר ונחתם ע"י ר. ו. ממשלתי במדינת החוץ, המעיד על כך שבעלי החיים נבדקו ולא הראו סימני מחלה טרם הייצוא לישראל ואשר נוסחו נקבע בין הרשות המוסמכת במדינת החוץ ובין השו"ט.
12. "תקנות היבוא": תקנות מחלות בעלי חיים (יבוא בעלי חיים), התשל"ד-1974.
13. "מנהל תחום חיות בר בשבייה ברט"ג, או מי מטעמו.

הממשק בין השו"ט לרט"ג עם תפיסת חיות בר מוברחות בגבולות

1. במקרים של תפיסת חיות בר ו/או בעלי חיים שהם ערכי טבע מוגנים מוברחים בגבולות ישראל, הגורם התופס יעדן מיידי את הרשות המקבילה לגבי התפיסה. הודעות עדכון מטעם השו"ט תינתנה לנציגי תחום חיות בר בשבייה ברט"ג והודעות עדכון מטעם רט"ג תינתנה לרופאים הווטרינרים הממשלתיים בנקודות הביקורת בנמלי היבוא ולמנהל המחלקה ליבוא ויצוא. דו"ח התפיסה וכל תיעוד אחר שלה, לרבות צילומים ומסמכים שנתפסו, יועברו ע"י הצדדים לגורמי האכיפה בפיקוח וברט"ג.

2. הגורם התופס יפעל מול חברת התעופה ו/או הקולגות במדינת המוצא לבירור מולם של אפשרות להשבת חיות הבר ולא בעלי חיים שהם ערכי טבע מוגנים שהוברחו. כאשר מדובר במינים המפורטים מטה בסעיף 7, רט"ג תפנה בעניין לרשויות המקבילות בארץ המוצא ובכללן רשויות סייטס, כדי לעדכן ולסייע במידת האפשר במציאת פתרונות להשבתם.
3. ככל שלא ניתן להשיב את חיות הבר התפוסות לחו"ל והן משתייכות למינים האקזוטיים או המקומיים שבסעיף 7 ומנהל תחום חיות בר בשבייה, סבור שיש מקום לבחון העברתן לטיפול ושיקום, יעבירו רט"ג לשו"ט בקשה מנומקת למניעת המתה, במסגרתה יפורטו המאפיינים המייחדים את אותו מין, בצירוף הצעה למקום/מיתקן לשם החזקתן בהסגר. תערך התייעצות משותפת של מנהל תחום חיות בר בשבייה עם מנהל השו"ט או מי מטעמו, הן לעניין המיתקן שבו תוחזקנה חיות הבר בהסגר והן לעניין תנאי ההחזקה בהסגר.
4. לא תועברנה חיות הבר המשתייכות למינים האקזוטיים או המקומיים שבסעיף 7 למיתקן הסגר, אלא באישור מנהל השו"ט או מי מטעמו ובהתאם לתנאים שקבע, לרבות לעניין תנאי החזקתן במיתקן, בהתאם למיין ולסוגן.
5. מנהל השו"ט או מי מטעמו יאשר את מיתקן ההסגר אם מצא שהוא בעל התשתית והציוד המתאימים לבידוד אותו מין מבעלי חיים אחרים לשם מזעור הסיכון להפצת מחלות ממנו, ויקבע את תקופת השהיה בבידוד במיתקן ההסגר ואת הבדיקות שיבוצעו במהלכו, בהתאם לסוגו, גילו ומקורו של אותו מין. עותק מהחלטת המנהל לאשר מיתקן הסגר כאמור תועבר לרט"ג.
6. היה ולא קיימת אפשרות להחזיק את חיות הבר התפוסות המשתייכות למינים האקזוטיים או המקומיים שבסעיף 7, במיתקן הסגר מתאים או לעמוד בתנאי ההסגר הנדרשים, כפי שקבע מנהל השו"ט, יורה מנהל השו"ט על המתתן תוך מניעת סבל מיותר. עותק מההחלטה על ההמתה, הכוללת את פרטי המינים כאמור, תועבר לרט"ג.
7. להלן קבוצות המינים האקזוטיים או המקומיים של חיות בר, שלגביהם תיערך התייעצות משותפת בין ראש תחום חיות בר בשבייה למנהל השו"ט או מי מטעמו לעניין שקילת האפשרות להחזיקם בהסגר לצרכי פיקוח ומעקב וטרינרי במסגרת תהליך טיפול ושיקום:
 - א. מין מקומי המצוי בסכנת הכחדה ומופיע בספר האדום של ישראל או תחת נספח 1 של אמנת CITES.
 - ב. מין אקזוטי המופיע תחת נספח 1 של אמנת CITES או תחת הרשימה האדומה של ה IUCN באחת מארבעת הקטגוריות הגבוהות: EN, CR, EW, EX, ובלבד שאינו מין העלול לפלוש לטבע בישראל ולסכן את המערכת האקולוגית.
 - ג. מין שנתפס אשר יש לו חשיבות מיוחדת וחריגה לטובת אכיפת אירוע ההברחה ולא שמירת הטבע ולא צרכי חינוך והסברה לשמירת הטבע.
8. במסגרת ההיוועצות המשותפת ישקלו, בין היתר, שיקולים הנוגעים לשמירה על בריאות הציבור ושלומו, מניעת חדירה והפצה של מחוללי מחלה, צמצום הפגיעה ברווחת בע"ח, שמירה על הטבע, מקומי ועולמי

חטיבת פיקוח ואכיפה
האגף להגנה על החי והצומח

בהתאם למחויבות מדינת ישראל על פי אמנות בינלאומיות,

החשיבות לנושאי חינוך, הסברה לשמירת הטבע, אכיפת עבירת ההברחה, האיזון האקולוגי ומניעת חדירה של מינים פולשים.

9. למען מציאת פתרון של קבע לאחר גמר תקופת הבידוד במיתקן ההסגר ובכפוף לאישור מנהל השו"ט לשחרור מהסגר, יבדקו רט"ג מול מקומות ומתקנים בארץ ובחו"ל, בעלי סטנדרטים והיתרים מתאימים אשר בהם יש מקום פנוי וראוי להחזקת חיות בר או בעלי חיים שהם ערכי טבע מוגנים ולהם יכולת וידע מתאימים לאחזקת המין התפוס על פי שיקול דעתו של ראש תחום חיות בר בשבייה או מי מטעמו ברט"ג ובהתאם לסמכויות רט"ג ונהליה. יובהר כי במסגרת הפתרונות האפשריים לא תבוא החזרתה של חיית הבר ולא ערך הטבע המוגן המוברחת לידי המבריח.

10. ככל שבתקופת ההסגר תבוצע ביקורת במיתקן ההסגר המאושר, יועבר התייעוד על כך אל גורמי האכיפה בפיצו"ח וברט"ג.

חטיבת פיקוח ואכיפה
האגף להגנה על החי והצומח

7